

KRISTÝNA KOVÁŘOVÁ
kristyna.kovarova@osu.cz
ORCID: 0000-0002-7040-5666
Katedra českého jazyka, Filozofická fakulta
Ostravská univerzita
Ostrava, Česká republika

<https://doi.org/10.17651/ONOMAST.67.15>
Onomastica LXVII, 2023
PL ISSN 0078-4648

MICHAL MÍSTECKÝ
michal.mistecky@osu.cz
ORCID: 0000-0002-9183-4435
Katedra českého jazyka, Filozofická fakulta
Ostravská univerzita
Ostrava, Česká republika

OD TĚŠÍNA BEZRUČ: KVANTITATIVNĚLINGVISTICKÝ POHLED NA TOPONYMA VE SLEZSKÝCH PÍSNÍCH*

Klíčová slova: toponymum, frekvence, klíčové slovo, kolokační analýza, stylometrie, Petr Bezruč, Slezské písně

1. ÚVOD

Studie se zabývá místními jmény (toponymy) v nejznámější sbírce Petra Bezruče — „Slezské písně“¹ (Bezruč, 2014). Tuto sbírku jsme si vybrali jednak proto, že je silně spjata s našim regionem (je mimo jiné tematicky zaměřena na problematiku sociálních a národnostních otázek v české části Slezska), jednak proto, že obsahuje množství vlastních jmen (propií). Bezručovy „Slezské písně“ jsme již podrobili kvantitativně orientované analýze ve studii „Souboj Géra a Ondry. Antroponyma ve Slezských písních pohledem klíčových slov a kolokací“ (Klemensová et al., 2023).

* Studie vznikla s podporou grantového projektu č. SGS03/FF/2022 „Od etymologie ke krajině: Témata české onomastiky 21. století“ (poskytovatel Ostravská univerzita, Filozofická fakulta).

¹ „Slezské písně“ vyšly poprvé v roce 1903 anonymně, pod názvem „Slezské číslo“ (Bezruč, 1903). Jedná se o nejznámější Bezručovo dílo. Básně vznikaly v průběhu 50 let a existují v několika různých variantách, a to kvůli četným úpravám jejich autora (Bezruč, 2014, s. 148–161). Jednotlivé básně jsou spojeny tematicky, jejich ladění je však velmi diferencované — na jedné straně se ve sbírce objevují básně s lyrickým a až intimním laděním, na straně druhé stojí básně plné urážek a sarkastických poznámek. Tento protiklad byl podnětem pro četné diskuze vedené o autorství jednotlivých textů (podrobněji viz např. Smolka, 2008). Charakteristickým rysem sbírky je také postava básníka, Petra Bezruče, který zde vystupuje v pozici lyrického subjektu stylizovaného do role barda chudých a utlačovaných Slezanů.

Hlavním cílem tohoto článku je ověření přínosu kvantitativních metod pro literárněonomastický výzkum s důrazem na významný aspekt Bezručovy poetiky, ale hlavně doplnění předchozího bádání a představení komplexně pojaté kvantitativní analýzy proprií ve „Slezských písních“, a to na základě klíčových slov (*key-words*), frekvencí toponym a kolokací. Výzkum pojmáme heuristicky, předem tedy neformulujeme konkrétní hypotézy; předpokládáme však, že ve „Slezských písních“ budou (jak typově, tak tokenově) dominovat toponyma spjatá s Těšínským Slezskem a že se toponyma významně propíší do seznamu klíčových slov.

2. ANALÝZA KLÍČOVÝCH SLOV²

Klíčová slova, která jsme zkoumali na základě stejných výchozích parametrů jako při výzkumu Bezručových antroponym, jsou definována jako výrazy vyskytující se v analyzovaném textu se signifikantně vyšší frekvencí než v referenčním korpusu (Cvrček & Richterová, 2015). Při této analýze jsme pracovali s nelemmatizovaným korpusem „Slezských písní“ a jako referenční korpus jsme zvolili korpus Diakon19, který obsahuje texty z 19. století (Cvrček & Richterová, 2021). Tento korpus byl zvolen s ohledem na autorovu poetiku, a to i přesto, že Bezruč do básní zasahoval až do své smrti (1958). Chtěli jsme také eliminovat výskyt archaických a knižních výrazů ve výsledném seznamu klíčových slov, které by se při zvolení jiného referenčního korpusu (např. založeného na textech z 20. století) ve výsledcích s největší pravděpodobností objevily.

Analýza byla provedena pomocí nástroje KWords (Cvrček & Fidler, 2015). Pro zjištění signifikance rozdílů mezi „Slezskými písněmi“ a referenčním korpusem jsme použili statistický test log-likelihood (podrobněji viz Cvrček & Richterová, 2019a) s nastavenou hladinou významnosti o hodnotě 0,001³. Pracovali jsme pouze s klíčovými slovy, která mají ve zkoumaném textu minimální frekvenci výskytu pět, a to proto, aby se ve výsledcích neobjevovaly okazionalismy. Z obsahově zaměřené analýzy byla jak automaticky, tak manuálně vyloučena veškerá synsémantika (předložky, spojky, částice), ale také některá autosémantika (čísla a číslovky, zájmena, adverbia).

V dalším kroku bylo nutné zjistit relevanci výsledných klíčových slov, a to prostřednictvím tzv. effect size metriky DIN (Cvrček & Richterová, 2019b).

² Tyto výsledky byly z antroponymické perspektivy už prezentovány (Klemensová et al., 2023); zde se však zaměřujeme na toponyma, přičemž považujeme za podstatné stručně představit i metodologii analýzy klíčových slov, která není v onomastice mainstreamovým postupem. Ze stejného důvodu zachováváme i původní design výzkumu (nelemmatizovaný text „Slezských písní“).

³ Jedná se o pravděpodobnost, že software vybere jako klíčové slovo to, které klíčovým slovem není.

Klíčová slova mohou dosahovat hodnot -100 až $+100$. Pokud má slovo hodnotu DIN -100 , znamená to, že se vyskytuje pouze v referenčním korpusu; jestliže DIN daného slova je naopak 100 , tak se objevuje pouze ve zkoumaném textu a jedná se o slovo velmi klíčové (relevantní) — jde např. o slovní tvar *Beskydem*, který je v rámci analýzy klíčových slov ve „Slezských písních“ na první příčce (viz tab. 1). Za prominentní se v textech o rozsahu do 20 tisíc slov považují slovní tvary s hodnotou DIN v rozsahu od 75 do 100. Ty slouží jako východiska k tematické interpretaci daných textů (Cvrček & Richterová, 2019b).

Tabulka 1. Propria jako klíčová slova ve „Slezských písních“
(řazeno dle hodnoty DIN; A = antroponymum, T = toponymum)

Tvar	Typ onyma	LL	DIN	Frekvence (text)	Frekvence (referenční korpus)
Beskydem	T	109.00	100.00	8	0
Bezruč	A	81.00	100.00	6	0
Dombrová	T	191.00	100.00	14	0
Dombrovský	A	68.00	100.00	5	0
Géro	A	273.00	100.00	20	0
Halfar	A	68.00	100.00	5	0
Hlubek	A	95.00	100.00	7	0
Hrabyň	T	68.00	100.00	5	0
Magdonova	A	163.00	100.00	12	0
Maryčka	A	204.00	100.00	15	0
Nathan	A	81.00	100.00	6	0
Olzou	T	68.00	100.00	5	0
Těšínem	T	163.00	100.00	12	0
Žor	A	95.00	100.00	7	0
Ostravice	T	224.00	99.00	17	1
Halka	A	76.00	99.00	6	1
Ostrava	T	62.00	99.00	5	1
Labutinka	A	112.00	99.00	9	2
Beskyd	T	143.00	99.00	12	5
Frydku	T	143.00	99.00	12	5
Dombrové	T	70.00	99.00	6	3
Mazur	A	79.00	99.00	7	5
Beskydách	T	55.00	99.00	5	4

pokrač. tab. 1

Tvar	Typ onyma	LL	DIN	Frekvence (text)	Frekvence (referenční korpus)
Těšína	T	128.00	99.00	12	14
Ondra	A	84.00	99.00	10	44
Lysou	T	59.00	99.00	7	31
Bernard	A	42.00	99.00	5	23
Jura	A	30.00	96.00	5	76
polské	T	25.00	91.00	6	259
Modré	T	38.00	85.00	11	895
Petr	A	19.00	78.00	8	898

Propria tvoří ve „Slezských písních“ 30,3 % klíčových slov; toponym je 15 a antroponym 16⁴. Tento fakt můžeme interpretovat tak, že pro autora jsou stejně důležité lokality i lidé. Antroponyma často odkazují k reálným postavám a toponyma pomocí odkazování k reálným objektům zakotvují děj do konkrétního prostředí v české části Slezska (Klemensová et al., 2023, s. 70). Za zmínku stojí i vysoká frekvence toponym *Beskyd* a *Těšín* (podrobněji viz část věnovanou frekvenční analýze), jíž si všimli i lingvista Slavomír Utěšený a literární historik Oldřich Králík, kteří dokonce zvažovali nové alternativní názvy dané sbírky. Utěšený chtěl sbírku přejmenovat na „Zpěvy beskydské“ a Králík na „Písně těšínské“. „Básníkovo řešení je však optimální, neboť obecné označení „Slezské písně“ zahrnuje jak ‚beskydské‘, tak ‚těšínské““ (Všetička, 2018, s. 12).

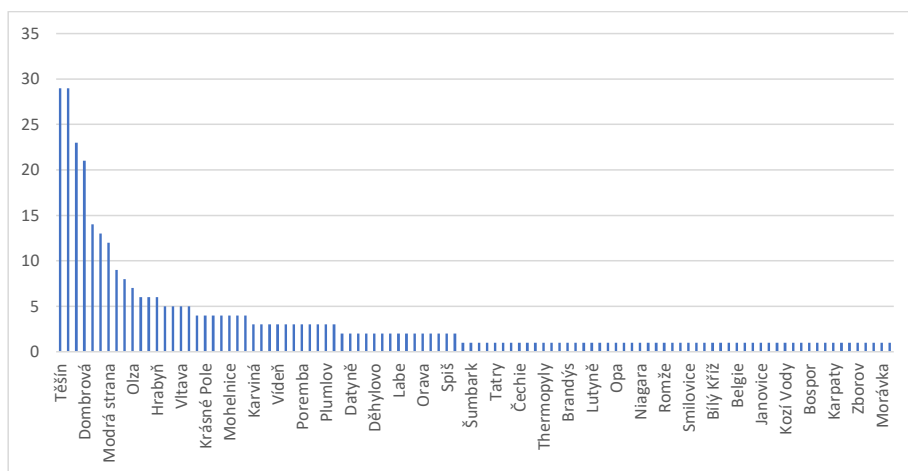
3. FREKVENČNÍ ANALÝZA

Při frekvenční a kolokační analýze jsme pracovali s ručně lemmatizovaným textem „Slezských písní“. Za názvy nebyla považována adjektivní sousloví (např. *slezská zem*) a byla odlišena toponymická homonyma (např. *Morava* ve smyslu řeky a země). Dialektické a spisovné varianty byly sjednoceny (např. *Frydek* a *Frýdek*).

Práce s toponymy ve sbírce odpovídá zipfovské distribuci, kterou je možné modelovat řadu jazykových jevů (Altmann, 2018). Frekvence zeměpisných jmen ve „Slezských písních“ lze aproximovat mocninnou funkcí $y = 59,417 \times x^{-0,962}$.

⁴ Zde korigujeme počet antroponym (14), ke kterému jsme chybně došli ve studii Klemensové, Kovářové a Místeckého (2023).

Determinační koeficient, který vyjadřuje přesnost aproximace a jehož maximum je 1, nabývá pro tuto funkci hodnoty 0,953. Tento výsledek lze interpretovat tak, že básník pracuje s menším počtem toponym velmi často a jiná používá jen okazi- onálně, případně jako hapaxy (viz závěr distribuce na obr. 1). Distribuce má však poměrně pozvolný průběh, takže lze konstatovat, že přechod mezi frekventovanými a méně frekventovanými toponymy je plynulý. H-bod (viz např. Popescu, 2007), který odpovídá hodnotě 7,5, vyčleňuje jako četné místní názvy *Těšín*, *Beskydy*, *Ostravici*, *Dombrovou*, *Lysou horu*, *Frydek* a *Modrou stranu*; tato skupina kore- sponduje s výsledky získanými analýzou klíčových slov. Způsoby užívání názvů jsou však různorodé — zatímco *Těšín*, *Beskydy* či *Ostravice* procházejí vícero básněmi, *Dombrová* je většinou koncentrována do jediného textu. Podobně jako u antroponym se tak i zde projevuje Bezručova práce se jmény jako diskrétními jednotkami, které rámcují dramata na malém prostoru.

Obrázek 1. Frekvenční analýza toponym v lemmatizovaných „Slezských písních“ (vybrané jednotky)

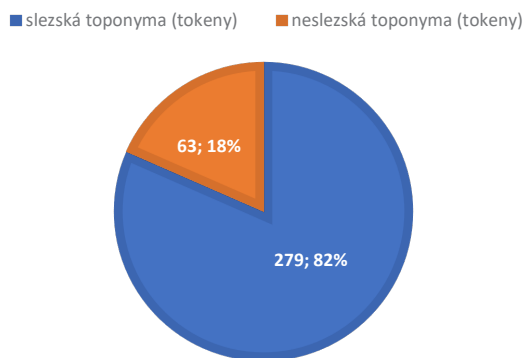
Ve „Slezských písních“ bylo manuálně detekováno 342 toponym (= tokenů), z toho 104 různých (= typů). Z hlediska tokenů — tedy do určité míry čistě kvantitativně — textu dominují slezská toponyma, čemuž odpovídají naše předpokla- dy i výsledky frekvenční analýzy (viz obr. 2) a rozboru klíčových slov. Z pohledu typů (viz obr. 3) je však obraz složitější — 38 % toponym je neslezských, což nám umožňuje přehodnotit pohled na sbírku jako na produkt s čistě regionalistickými

ambicemi. Bezruč tak, opět typicky na malém půdorysu jedné básně, sahá po toponymických hapaxech, které můžeme rozdělit do několika skupin:

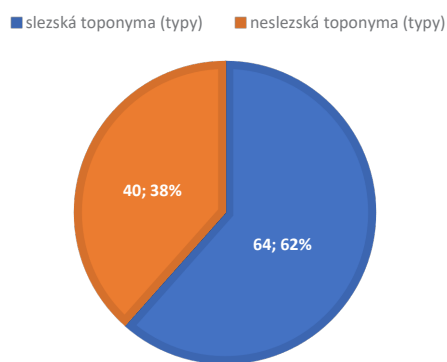
a) toponyma spjatá s habsburskou monarchií, typicky pak s Čechami, Moravou a Slovenskem (*Vítkovice, Čechie, Praha, Vltava, Solferino, Bečva, Žofín, Tatry* apod.);

b) toponyma navázaná na antiku, jež je básníkovým živým vnitřním světem i vztažným rámcem (*Thermopyly, Tarpejská skála, Parnas, Kozi Vody*);

c) toponyma exotická, která slouží jako stavební kameny metafor (*Mauritius, Niagara, Sinaj*).

Obrázek 2. Distribuce toponym ve „Slezských písních“ — dělení na slezská a neslezská toponyma (tokeny)

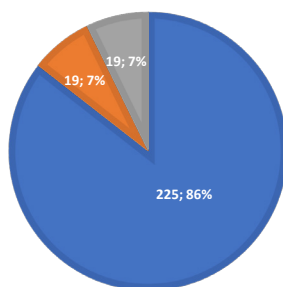

Obrázek 3. Distribuce toponym ve „Slezských písních“ — dělení na slezská a neslezská toponyma (typy)

U toponym ze skupin a) a b) je také důležitý válečný časový kontext (*Solferino*, *Zborov*, *Bachmač*, *Thermopyly*), který básníkovi umožňuje komplexně propracovat motiviku boje. Všechny tyto názvy pak diverzifikují toponymickou krajinu „Slezských písní“ a potvrzují, že onymie je jedním ze základních stavebních prvků Bezručovy poetiky (Králík, 1962).

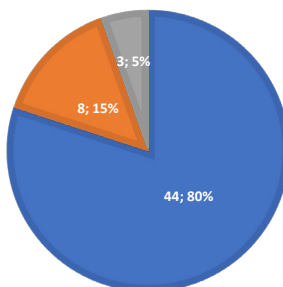
Co se týče slezských toponym, „Slezské písně“ se jak z hlediska tokenů, tak z pohledu typů primárně orientují na těšínskou oblast (viz obr. 4 a 5), což může být vzhledem k faktu, že se Bezruč narodil v Opavě, překvapivé. V případě analyzované sbírky je však obzvláště třeba rozlišovat mezi autenticitou a stylizací. Je pravděpodobné, že pro Petra Bezruče měl formativní význam jeho pobyt v Místku na počátku 90. let 19. století; navíc se mu sociální a národnostní problémy zdály v této oblasti zřejmě nejpálčivější. Toponyma z opavské oblasti a Hlučínska (*Hlučín*, *Dobroslavice*, *Děhylovo*, *Hrabyň*, *Krásné Pole*) jsou spjata spíše s osobní a milostnou linkou „Slezských písní“. Jen báseň *Opava* je bojovná v těšínském duchu (líčí se zde symbolická bitva, v níž padnou poslední Češi ve městě).

■ Těšínské Slezsko (tokeny) ■ Opavské Slezsko (tokeny) ■ Hlučínsko (tokeny)

Obrázek 4. Slezská toponyma (tokeny)

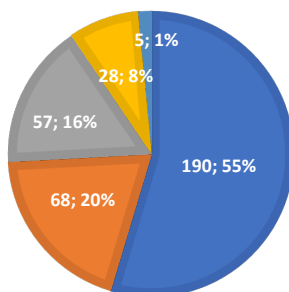
■ Těšínské Slezsko (typy) ■ Opavské Slezsko (typy) ■ Hlučínsko (typy)

Obrázek 5. Slezská toponyma (typy)

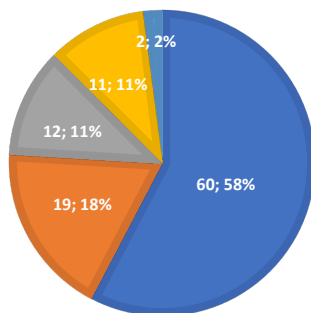
Z perspektivy onomastické typologie jsou u Bezruče nejfrekventovanější oikonyma, ale tato dominance není nijak výrazná (viz obr. 6 a 7). Důležitou součástí „Slezských písní“ jsou proto i hydronyma (*Ostravice, Odra, Olza*) a oronyma (*Beskydy*); ta utvářejí protipól lidským sídlům, rámcují vyprávění a tvoří v čase neměnné body i hranice slezské krajiny. I toto napětí mezi přírodními a lidskými názvy lze považovat za jeden z konstitutivních prvků Bezručovy sbírky.

■ oikonyma (tokeny) ■ hydronyma (tokeny) ■ oronyma (tokeny)
 ■ choronyma (tokeny) ■ ostatní (tokeny)

Obrázek 6. Typologická analýza (tokeny)

■ oikonyma (typy) ■ hydronyma (typy) ■ oronyma (typy)
 ■ choronyma (typy) ■ ostatní (typy)

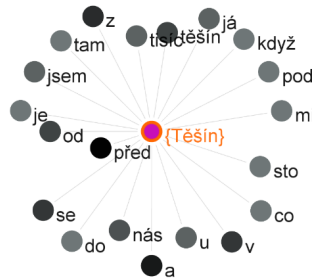

Obrázek 7. Typologická analýza (typy)

4. KOLOKAČNÍ ANALÝZA

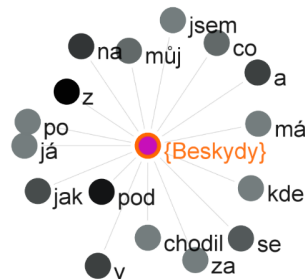
Kolokacemi rozumíme kombinace dvou slovních tvarů, jejichž konektivitu lze vyčíslit na základě daných kvantitativních parametrů (Březina & Pořízka, 2021).

Rozbor sousloví jsme prováděli pouze u čtyř toponym, která měla frekvenci vyšší než 20. Jako kolokační míra byla zvolena Dice, která detekuje exkluzivní kolokáty (Brezina, 2018) a je lingvisticky snadno interpretovatelná. Minimální hodnota míry byla stanovena na 0,005. Kolokáty jsme hledali v rozmezí $-5/+5$ (pět slov nalevo a pět slov napravo od daného toponyma) a zaměřovali jsme se pouze na ty, které se ve sbírce vyskytovaly alespoň třikrát. Stejně často se ve „Slezských písniích“ musela objevovat i celá kolokace. Analýza byla provedena pomocí softwaru LancsBox, verze 6.0 (Brezina et al., 2015).

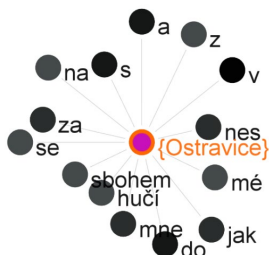
Obrázek 8. Kolokační síť toponyma *Těšín*

Těšín se asociuje především s lyrickým subjektem (kolokáty *jsem, mi, já*), myšleným slezským kolektivem (*nás*) a hyperbolou (*sto, tisíc*). Kolokace *před Těšínem* evokuje boj o město, *od Těšína* zase původ stylizovaného barda. Důležitým momentem pro obce obecně je také vztahování se k sídlu prostřednictvím lokalizačních předložek (*z, do, pod*).

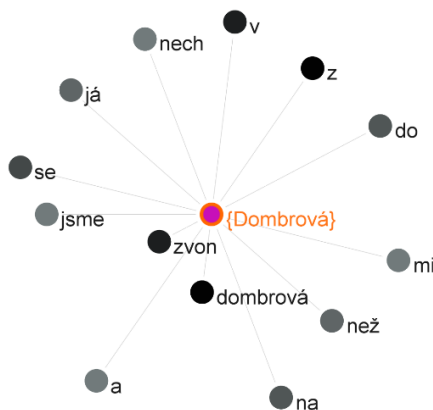
Obrázek 9. Kolokační síť toponyma *Beskydy*

Podobně jako u *Těšína* i u *Beskyd* se vyskytuje lyrický subjekt (*já, můj, jsem*) a lokalizační předložky; kolokát *chodil* se pak pojí se stylizací básníka do chudého horala, případně s motivem světového blouda. Předložka *pod* vykresluje obraz beskydského podhůří, které kontrastuje se situací na Hané (např. „Čech poslední z vesničky pod Beskydem“).

Obrázek 10. Kolokační síť toponyma *Ostravice*

Ani u *Ostravice* nechybí osobní vklad lyrického subjektu (kolokáty *mne* a *mé*); specifickými kolokáty jsou pak melancholické *sbohem*, *hučí* a imperativní *nes*. *Ostravice* u Bezruče často vystupuje jako symbol přitažlivé, ale stoické přírodní síly; objevuje se v básnické apostrofě (např. „Jaks šuměla do srdce mně, / Ostravice, ve příbojí“), případně ve spojitosti s násilím nebo lidskými pocity (je např. místem sebevražd či personifikovaně lká). Lze ji tedy považovat za symbol děsivé i vysvobozující smrti, což podtrhuje její ambivalentní charakter.

Obrázek 11. Kolokační síť toponyma *Dombrová*

Dombrová je, jak již bylo řečeno u frekvenční analýzy, specifický případ — jedná se o refrénově akcentovaný název obce, která v očích básníka přichází o svou českou identitu. Lyrický subjekt se zde i proto kolokačně profiluje (*já, mi*) a snaží se zabránit popoštění obce vyzváněním (*zvon*). Kolokát *jsme* pak souvisí s přejmenováním obce na *Doubravu*, ke kterému došlo za první republiky a proti němuž se básník, mluvě za kolektiv dombrovských, rovněž staví⁵.

5. ZÁVĚRY

Podobně jako antroponyma jsou i místní názvy jedním z určujících prvků Bezručovy poetiky. To lze doložit především na výzkumu klíčových slov, které jsou z přibližně 30 % tvořena proprii. I přesto, že se v této analýze promítá i vliv dialektismů (které jsou v referenčním korpusu velmi nečetné, což zvyšuje jejich potenciální klíčovost), jedná se o vysoké číslo.

Poměr mezi toponymickými typy a tokeny (TTR: type–token ratio) lze vyčíslit jako $104/342 = 0,3$. Nízká hodnota poukazuje na fakt, že Bezruč silně preferuje určitý okruh místních názvů, přičemž většina toponym se ve sbírce proto vyskytuje málo frekventovaně. To dokládá i ranková frekvenční distribuce, kterou lze úspěšně aproximovat mocninnou funkcí.

Navzdory názvu sbírky se však básník nepohybuje pouze ve slezském prostoru, ale pracuje také s lokalitami, které jsou mu blízké svým charakterem (antický svět), případně mu slouží jako prostředek ke tvorbě originální metafory (osudy židovského národa, který přichází od *Sinaje*, didus ineptus žijící na *Mauritiu*, krev jako *Niagara*). Jakkoli jsou tedy „Slezské písně“ zakotveny mezi *Opavou* a *Beskydy*, nelze jim upřít snahu o kosmopolitní charakter, který narušuje stereotyp Bezruče jako lokálního barda. Tematické rozdíly byly také zjištěny u slezských toponym samotných, mezi nimiž převládají místní názvy z Těšínska; lokality z opavského Slezska a z Hlučínska se objevují spíše v intimněji laděných textech.

Za charakteristický, ale nepřilíši často zmiňovaný prvek sbírky lze označit též napětí mezi oikonymy (názvy osídlených objektů) a názvy obecně přírodními (hydronymy, oronymy). Protipól stoické, místy až nepřátelské přírody a útrpného lidského osudu črtá odvážné paralely mezi Bezručem a Máchou. Jedním z důležitých aspektů tohoto vztahu je oscilování mezi láskou a nenávisť, které se tematizuje především u řeky *Ostravice*.

Kolokační analýza nepřekvapivě detekovala jako nejsilnější kolokáty toponym lokalizační předložky, které však mohou nabývat i specifických významů (např. boj o Těšín, role beskydského podhůří). Svorníkem rozboru je však lyrický

⁵ Podobně kriticky se básník stavěl i k názvu řeky *Lučiny* (pravostranný přítok řeky *Ostravice*, se kterou se spájí v k. ú. Slezská Ostrava), podrobněji viz Adamus, 1927, s. 60–61.

subjekt, který se v té či oné podobě objevuje jako kolokát u všech čtyř analyzovaných toponym. V této souvislosti je však důležité upozornit na fakt, že lyrický subjekt „Slezských písní“ není jednolitý a stylizace básníka jsou velmi různorodé (všešteký prorok, soucitný vypravěč, mstitel, civilní poutník apod.).

Provedenou toponymickou analýzu Bezručovy sbírky lze cum grano salis srovnat s výsledky výše zmíněného antroponymického rozboru (Klemensová et al., 2023). Zatímco v oblasti klíčových slov je poměr vyrovnán a oba typy propríi lze považovat za stejně důležité pro básníkův styl, v případě kolokační analýzy se objevují četné rozdíly. Antroponyma se typicky objevují v kolokačních dvojicích (*Maryčka Magdónova, bratr Ondra, markýz Géro*), toponyma však stojí většinou samostatně, nejsou doprovázena např. charakterizačním přívlastkem. Potvrzuje se však zjištění, že básně lokalizované mimo těšínský prostor se pojí i se specificky se chovajícími osobními jmény (*Hlubek, Böhme a Labutinka*; viz Klemensová et al., 2023).

SEZNAM ZKRATEK

apod. — a podobně
 č. — číslo
 např. — například
 obr. — obrázek
 tab. — tabulka
 TTR — type–token ratio
 tzv. — tak zvaný

LITERATURA

- Adamus, A. (1927). *Po stopách Slezských písní Petra Bezruče* [Tracing Petr Bezruč's Silesian songs]. Brno: Moravské kolo spisovatelů.
- Altmann, G. (2018). *Unified Modeling of Diversification in Language*. Lüdenscheid: RAM-Verlag.
- Bezruč, P. (1903). *Slezské číslo* [Silesian issue]. Praha: nákladem Času.
- Bezruč, P. (2014). *Slezské písně* [Silesian songs]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.–Akropolis.
- Brezina, V. (2018). *Statistics in Corpus Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brezina, V., McEnery, T., & Wattam, S. (2015). Collocations in context: A new perspective on collocation networks. *International Journal of Corpus Linguistics*, 20(2), 139–173.
- Březina, V., & Pořízka, P. (2021). Kolokační grafy a sítě s použitím nástroje #LancsBox: Aplikace v angličtině a češtině [Collocation graphs and networks using #LancsBox: Applications in English and Czech]. *Časopis pro moderní filologii*, 103(1), 36–59.
- Cvrček, V., & Fidler, M. (2015). KWords. <https://kwords.korpus.cz/>
- Cvrček, V., & Richterová, O. (Eds.). (2015). Pojmy: keyword. *Příručka ČNK*. <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:keyword&rev=1421871839>

- Cvrček, V., & Richterová, O. (Eds.). (2019a). Pojmy: asociční míry [Association measures]. *Průručka ČNK*. http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:asociacni_miry&rev=1554815423
- Cvrček, V., & Richterová, O. (Eds.). (2019b). Pojmy: DIN. *Průručka ČNK*. <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:din&rev=1569573129>
- Cvrček, V., & Richterová, O. (Eds.). (2021). ČNK: diakorp. *Průručka ČNK*. <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=cnk:diakorp&rev=1638195458>
- Klemensová, T., Kovářová, K., & Mistecký, M. (2023). Soubor Géra a Ondry. Antroponyma ve Slezských písních pohledem klíčových slov a kolokací [Géro versus Ondra. Anthroponyms in Silesian Songs as seen through the prism of keywords and collocations]. In L. Janovec (Ed.), *Propria a apelativa – aktuální otázky II* (s. 67–78). Liberec–Praha: Technická univerzita v Liberci; Univerzita Karlova; Ústav pro jazyk český AV ČR.
- Králík, O. (1962). K funkci vlastního jména v tvorbě Petra Bezruče. *Slavica Pragensia*, 4, 721–726.
- Popescu, I. I. (2007). The ranking by the weight of highly frequent words. In P. Grzybek, R. Köhler (Eds.), *Exact Methods in the Study of Language and Text: Dedicated to Gabriel Altmann on the occasion of his 75th birthday* (s. 555–565). Berlin–New York: De Gruyter.
- Smolka, Z. (2008). Jak jsme se hádali o autorství Slezských písní [As we quarrelled over the authorship of Silesian Songs]. *Host*, 24(3), 38–44.
- Všetička, F. (2018). *Bezručova báseň: O poetice básnickovy poezie* [Bezruč's poem: Poetics of the poet's poetry]. Olomouc: Poznání.

SUMMARY

BEZRUČ, FROM TĚŠÍN. TOPONYMS IN SILESIAN SONGS FROM THE VIEWPOINT OF QUANTITATIVE LINGUISTICS

The study focuses on toponyms and their role in “Silesian Songs” by Petr Bezruč (1867–1958), an important Silesian poet and bard. The authors build on their previous quantitative-linguistic research on Bezruč, which focused on anthroponyms (“Géro versus Ondra. Anthroponyms in Silesian Songs as Seen through the Prism of Keywords and Collocations”), and thus present a comprehensive picture of proper names in this poetry collection. The aim of the study is to use quantitative methods — frequency and collocation analyses and keyword detection — in order to clarify the functioning of place names in “Silesian Songs”, to classify their interrelationships, and to compare them with the system of Bezruč’s anthroponyms. Analyses show that proper names make up 30% of the keywords of “Silesian Songs”, they are thus an important feature of the poet’s poetics. Anthroponyms and toponyms are equally frequent. The distribution of geographical names corresponds to the Zipf distribution — Bezruč prefers a narrow range of names, while many others are only used occasionally. Furthermore, most toponyms are oriented towards Silesia, but there are also localities associated with the Habsburg monarchy, Antiquity, and exoticism, which usually serve as building blocks of metaphors. In the context of Silesia, Bezruč places his poems primarily in the Těšín region; the Opava and Hlučín ones are in most cases the settings of his intimately-tuned poems. Other important traits of the collection are the tension between the names of inhabited and natural places and the multifaceted lyrical subject, which links, via collocations, the four most frequent geographical names of the text — *Těšín*, *Beskydy*, *Ostravice*, and *Dombrová*.

Keywords: toponym, frequency, keyword, collocation analysis, stylometry, Petr Bezruč, Silesian Songs